

Jumalateenistus Nõo surnuaial P, 29.06.25 kl 11, surnuaiapäha

Lektsioonid: Ps 139:1–18, 23–24; Nl 3:22–26, 31–32, 39–41; Jh 14:1–6; 2Kr 4:16–5,10; Ilm 21:1–7
Jutlus: 2Ms 3:2
Laulud: 148 (1, 3, 4); 341 (1, 3, 4); 360 (1–3); 467 (1–4); 174 (1–3); 175 (3, 6); 338 (3,4); 446 (1–3); 339A (1–3); 337 (1–3)

Seal ilmutas ennast temale Issanda ingel tuleleegis keset kibuvitsapõõsast, ja ta vaatas, ja ennäe, kibuvitsapõõsas põles tules, aga kibuvitsapõõsas ei põlenud ära.

Olen viimastel nädalatel mõelnud tule tähenduse üle.

Üle-eelmisel nädalal võeti Tartu- ja Valgamaal pidulikult vastu peagi algava XXVIII üldlaulupeo ja XXI tantsupeo tuld. Võidupüha hommikul süütasime küünlad Vabadussõjas langenute mälestuseks. Mõni tund hiljem aga võtsime vallakeskustes vastu võidutule ja paljud süütasid sellest oma jaaniõhtu lõkked. Pühapäeviti süütame alati küünlad kirikuis jumalateenistuse altareil. Täna aga oleme läitnud küünlad oma lähedaste haudadel, sest on surnuaiapäha.

Olen mõelnud, kas need süüdatud tuled on kõik üks ja seesama tuli. Keemiline protsess on muidugi üks ja seesama, nagu oleme kõik koolis õppinud. Aga võib-olla on kõik need nimetatud tuled – ja paljud teised tuled, mida oma elus süütame – erinevad, sest on eri tähendusega?

Lugesin selle kõne aluseks ühe lõigu Vanast Testamendist 3. Moosese raamatust. See pärineb tuntud loost. Mooses oli põgenenud kõrbe oma äia Jitro juurde ja karjatas ühe mäe juures lambaid. Järsku märkas ta ühte põlevat kibuvitsapõõsast, mis aga põles ja põles ning ära ei kustunud. Ta läks asja uurima: mis tuli see selline on?

Mooses oli küllap tulega hästi tuttav, sest lõunamaal on tuli ju isegi tavalisem kui vesi. Ent kui ta nägi keset kõrbe põlevat põõsast, mis põles ega tahtnud kustuda, siis pani see ta hämmastuma. See tuli hoopis erinev neist tuledest, mida ta oli varem kogenud. Sest selles kõneles Moosesega Jumal ise.

See viib mind mõttele, et tuli on siiski üks. Sest Jumal on üks. Kuid Jumal kõneleb inimestega tule kaudu eri viisidel.

Tuli võib olla hävitav ja hirmuäratav tulekahjudes, sõbralik jõulupuude okstel, kurb mälestushetkedel, rõõmus võidutulena, pühalik altaril, kuid samas on ta alati üks.

Niisiis on tuli keemiline protsess ja vahend, mille kaudu Jumal inimestega kõneleb. Kuid tuli on ka elu sümbol. Usun, et olete minuga nõus: tules on mingil salapärasel moel alati elu. Milles see võiks väljenduda?

Oleme harjunud sellega, et tuli on vajalik elu jaoks siin maailmas: see annab soojust ja valgust. Päike, milleta maa peal elu poleks, pole ju samuti midagi muud kui tuli.

Väljendit „elu tuli“ kasutab ka eesti armastatud luuletaja Gustav Suits oma esikkogu nimiluuletuses. Suitsul on selles luuletuses read „elu tuli ... kaduvikku siis kustub“. Tema näeb elu tuld kirglikult ja loovalt elatud inimeluna, mis lõpuks peab siiski paratamatult kustuma

Samas on tuli ka elust üle: see põletab kõik elava ja talle on raske, viimselt võimatu vastu saada. Teame ju astrofüüsikult, et Päikese tuli hävitab mõne miljardi aasta pärast niikuinii kogu elava: inimene pole selle vastu võimeline midagi tegema.

Seega on tuli kui materia juba iseenesest väga võimas nähtus, ta on inimesest üle.

Kuid tuli on ka igavene.

Ma ei mõtle siin vanemaile inimestele tuttavat igavest tuld nõukogude propagandamonumentide ansamblis (ehkki tuli kui igaviku sümbol pole siingi valitud ilma asjata). Mõtlen tuld kui inimest igavikuga siduvat nähtust.

Vaatame, mida öeldakse tule kohta Piiblis.

Algul jutustatud lugu Moosese ja Jumala kohtumisest põleva põõsa kaudu näitab just seda, et igavene Jumal võib olla tules, muutes tule niimoodi igaveseks.

Igavene tuli on VT prohvetite järgi ju ka Jumala troonis, sest Js 6:6 ütleb meile: Jumala juures viibiva ingli, seeravi käes oli käes elav süsi, mille ta oli pihtidega altarilt võtnud. Järelikult pidi

Jumala juures põlema tuli.

Seda tuld kasutab Jumal oma tahte teokstegemiseks. Nt Km 6. peatükis ohverdab Gideon Jumalale liha ja hapnemata leivakesi. Ning Km 6:21 on öeldud: „Ja Issanda ingel sirutas sau, mis tal käes oli, ja puudutas selle otsaga liha ja hapnemata leivakesi: siis tuli kaljust välja tuli ning põletas ära liha ja hapnemata leivakesed.“

Täna sel jaanipäeval, Ristija Johannese sünnipäeval tulevad meelde ka Ristija Johannese sõnad tema juurde end ristima tulnud inimestele (Mt 3:11): „Mina ristin teid veega, et te meelt parandaksite, aga see, kes tuleb pärast mind, on minust vägevam. Mina ei kõlba tooma talle jalatseidki. Tema ristib teid Püha Vaimu ja tulega.“ Niisiis ütleb ka jumalamees Ristija Johannes, et igavese Jumala igavene Püha Vaim käib koos tulega.

Ja seda, et taevane tuli jõudis koos Püha Vaimuga maa peale, inimeste peale, näitab nelipühasündmus, millest kõneleb Ap 2. peatükk (s 3 ja 4): jüngrid nägid otsekui hargnevaid tulekeeli, mis laskusid iga üksiku peale nende seas, ja nad kõik täideti Püha Vaimuga.

Nõnda on tuli keemilise protsessina küll üks ja Jumala igavese tulena samuti üks, nad mõlemad sümboliseerivad elu – üks kaduvat elu, teine igavest elu. Ja mõlemal on inimeste jaoks palju tähendusi.

Ka täna sel surnuaiapäeval läidame küünlad oma lähedaste haudadel. Ka mõnedes kirikutes on võimalik mälestusküünalt süüdata. Miks me seda teeme?

Ega me isegi täpselt ei tea. Võib-olla aitab see meie mõtteid paremini keskendada just sellele inimesele, kes on meie hulgast lahkunud ja kellele mõtleme?

Kuid nt õigeus sümboliseerib küünlatuli Jumala valgust. Käisin möödunud aasta detsembris EAÕK Tartu piiskop Eelija matusejumalateenistusel Tartu Jumalaema Uinumise katedraalis. Kõigile kirikulistele anti kätte küünal. See andis leinavaile inimestele justkui lootust, et surnu elu läheb edasi, mitte pole lõppenud selles kirstus, mille ümber seistakse.

Nõnda kannab tuli endas justkui elu saladust. Nii nagu elugi, on tuli ühest küljest tavaline, materiaalne asi, ümbritsedes meid meie igapäevase elu kestel.

Teisest küljest on tuli ebatavaline, sest kannab endas tähendusi, mis ulatuvad üle meie igapäevase elu ja ühendavad meie mõtted igavikuga.

Kuid on ka meie eneste teha, millist tähendust me tahame tules näha. Kas ta on leek, mis lõpuks ikkagi kustub. Kas ta on, nagu ütleb Gustav Suits, elu tuli, mis kustub kaduvikku? Või on ta leek, mis põletab ära kõik ebaolulise meie elus ja seob meid Jumalaga, kes on igavene?

See tule kahteline loomus – materiaalne ja igavene, ajalik ja ajatu – viitab ka Jeesus Kristuse kahesugusele loomusele, inimlikule ja jumalikule. Jeesus Kristus on Jumalinimene, kes elas küll siin maailmas meie keskel, kuid kelle elu ei suutnud surma kammitsad kinni pidada: ta tõusis ihulikult surnuist üles.

Jumal pole meile teadmist Jeesus Kristuse elust, surmast, ülestõusmisest ja taevaminekust andnud niisama, vaid selleks, et saaksime Kristuse sarnaseks. Uskugem Jumalasse ja uskugem Kristusesse – ning me elame igavesti! Olgu ja saagu tuli meie jaoks selle imelise võimaluse sümboliks!

Aamen.